

VĀCBALTIEŠI DAUGAVPILĪ: DZĪVES UN DARBA VIETAS

CEĻVEDIS

Ir viedoklis, ka Daugavpilī pirms Otrā pasaules kara dzīvoja ļoti maz vāciešu. Ar šeit apkopto informāciju vēlamies pārliecināt mūsu pilsētas iedzīvotājus un viesus, ka, neraugoties uz to, ka vāciešu tiešām nebija daudz (apmēram 500 cilvēku), līdz 1939. gada rudenim viņu klātbūtne pilsētā bija diezgan jūtama. Lai arī kopš tā laika ir pagājuši gandrīz 100 gadi, mums izdevies atrast ziņas, kur vācieši dzīvoja, kāds bija viņu dzīvesveids, ar ko viņi nodarbojās. Šī informācija pagaidām ir samērā fragmentāra un apkopota no dažādiem avotiem. Ceram, ka iesākto darbu izdosies turpināt, pamazām veidojot arvien pilnīgāku ainu. Piedāvājam nelielu, neparastu ekskursiju pa Daugavpili, kurā mēģināsim izstāstīt un parādīt vāciešu neoficiālo dzīvi Daugavpilī pirms izbraukšanas no Latvijas.

18. novembra iela 66

Pirms Otrā pasaules kara Daugavpilī dzīvoja vairāk nekā 500 vācu tautības pārstāvju, kas bija nedaudz vairāk par vienu procentu no pilsētas iedzīvotāju kopskaita. Šai etniskajai kopienai bija savas pulcēšanās vietas.

Imantas iela 35

Vēsturiski nozīmīgākā bija vietējā luterāņu baznīca Šosejas (18. novembra) ielā 66⁽¹⁾, jo draudzes dibinātāji un vadītāji līdz Pirmajam pasaules karam bija vācieši. Pēc kara draudzē ieplūda daudz latviešu, tomēr vācieši joprojām palika draudzē ietekmīgi. Baznīcā darbojās gan latviešu, gan vācu draudze. Pēc vēstures liecībām vācu draudzes locekļu skaits sasniedza 500, kas bija gandrīz viss pilsētas vāciešu kopskaits.

Daugavpils vāciešiem svarīga bija darbošanās Vācu vecāku savienības vietējā nodaļā. Kādu laiku nodaļas adrese bija Zaļā (Imantas) ielā 35⁽²⁾. Nams atjaunots pēckara laikā. Vēlāk nodaļai bija cita adrese – Viestura 7, tagadējās pilsētas poliklīnikas rajons. Nodaļas vadībā bija aktīvākie vietējās vācu sabiedrības pārstāvji: mediķis Hugo Černajs (Czernay), inženieris Voldemārs Šnakenburgs, mācītājs Rihards Rozenbergs, inženieris Eižens Zinkels.

Vācu vecāku savienība Daugavpilī uzturēja vācu privātskolu (18. pamatskolu). Tās adrese – K. Valdemāra ielā 35.⁽³⁾ Nams saglabāties pārbūvētā veidā. Skolas pasākumus atbalstīja visa vietējā vācu sabiedrība, tādēļ skolas sarīkojumiem izmantoja plašās telpas pilsētas klubā Imantas ielā 31. Tradīci-

Kr. Valdemāra iela 35

VĀGBALTIEŠI DAUGAVPILĪ: DZĪVES UN DARBA VIETAS

Rīgas iela 42

Gandrīz pretī tam, tagadējā tirdzniecības centra “Solo vietā, atradās ādas darbnīca, kas arī piederēja kādam vācietim. Tajā pašā ielā pacientus pieņēma doktors Helds, kurš speciāli ieradās no Rēzeknes. Ārsts bija viens no pirmajiem, kas, pārdevis savus īpašumus abās pilsētās, pameta Latviju.

Dažus soļus no šīs vietas, Cietokšņa ielā 20⁽⁵⁾, dzīvoja skolotājs Eduards Manheims, kurš mācīja vācu un franču valodu.

Pretī tam – 19. namā, kas vairs nepastāv, dzīvoja 4 cilvēku ģimene. Jauns vīrietis no šīs ģimenes piedalījās karadarbībā Vācijas pusē un gāja bojā Krievijā.

Cietokšņa iela 6

Tās pašas ielas 6. namā⁽⁶⁾ dzīvoja divas vācu ģimenes, vismaz 7 cilvēki. Viens no viņiem bija alus dzērienu noliktavas pārstāvis un, kā tolaik bija ierasts, viesus uzņēma turpat savās mājās. No šīs vācu ģimenes jauns vīrietis gāja bojā netālu no Iļvovas. Māja ir atjaunota, bet stāv uz vecajiem pamatiem.

Daugavpils centrālā iela 20. gadsimta 20.-30. gados bija arī Lāčplēša iela, kur atradās daudzi veikali, darbnīcas, noliktavas utt., piemēram, 35. namā⁽⁷⁾ atradās E. Šulca kunga ķīmiskā tīrītava. Šajā mājā dzīvoja visa Šulcu ģimene, kā arī viņu gados vecākie radnieki. Māja celta tā dēvētajā Latgales baroka stilā un tai ir vēsturiska vērtība. Tagad te ir vairāki biroji, veikali un dzīvokļi.

Pilsētas centrā, proti, Lāčplēša ielā, vienmēr dzīvojuši slaveni pilsētas ļaudis, piemēram, kādreizējā pilsētas priekšnieka un galvenā policijas priekšnieka Arvīda fon Pfeifera (1847 – 1915) atraitne un meita. Tajā pašā mājā dzīvoja prokurora Paula Brunovska atraitne un meita. Māja diemžēl nav saglabājusies. Šobrīd šajā vietā atrodas Daugavpils Universitāte.

Lāčplēša ielā dzīvoja daudzi vācieši, piemēram, 21. namā, kura vietā tagad atrodas parks⁽⁸⁾.

Mājā, kas atradās mūsdienu poliklīnikas vietā, dzīvoja pazīstamā ārsta Černaja ģimene, kurā bija vismaz 3 cilvēki. Acu ārsts Hugo Černajs regulāri vietējos laikrakstos ziņoja par savu aizbraukšanu un pacientu vizīšu atsākšanos. Ir zināms, ka viņa meita,

jām bagātā pilsētas kluba ēka ir pārbūvēta un saglabājusies.

Mazskaitlīgā vācu kopiena bija aktīva Daugavpils domes vēlēšanu laikā. Tā veidoja savu kandidātu sarakstu, kura priekšgalā atradās populārais darbinieks E. Zinkels (1880 – 1947). Viņš daudzus gadus darbojās vadošos amatos pilsētas domē (adrese – K. Valdemāra 1).

Pilsētas centrālā Rīgas iela vienmēr ir bijusi iepirkšanās vieta, šeit, Rīgas ielā 42, ⁽⁴⁾ iepretim baznīcai atradās brāļu Paulu tapešu veikals-noliktava. Brāļi dzīvoja citā vietā, kas tam laikam bija neparasti, tādējādi var uzskatīt, ka veikals bija pietiekami liels un, iespējams, aizņēma 2 stāvus.

Cietokšņa iela 20

Lāčplēša iela 35

VĀCBALTIEŠI DAUGAVPILĪ: DZĪVES UN DARBA VIETAS

jaunkundze Černaja, strādāja par masieri Mežciema sanatorijā. Turklāt Dr. H. Černajs bija aktīvs vācu nacionālās grupas dalībnieks, iestājoties par vācbaltiešu nacionālajām interesēm Latvijā.

Cita iela, kur kaimiņos dzīvoja vācbaltieši, Raiņa iela, ļoti cieta Otrā pasaules kara laikā. Ir zināms, ka 42. mājā⁽⁹⁾ dzīvoja lielā Gideonu ģimene, kurā bija 8 cilvēki. Tajā pašā mājā Emīlijas Teihmanes dzīvoklī pēdējo reizi pulcējās Latgales vācu krājhipotēku biedrība, kas aktīvi iesaistījās pilsētas sabiedriskajā dzīvē. Piemēram, biedrība ievērojamas summas atvēlēja labdarībai un piedalījās vairāku piemiņekļu celtniecībā. Arī 103. namā dzīvoja 2 vācu ģimenes. Šo māju vietā tagad atrodas skola, stadions un parks, mājas nav saglabājušās, un iela mainījusi savu izskatu. Bet joprojām varam iedomāties, kā pilsētas iedzīvotāji, jo īpaši Raiņa ielas iedzīvotāji, devās uz Kārļa Blūzmaņa dārza kafejnīcu-restorānu, kas atradās šodienas mazās zaļās zonas vietā.

18. novembra iela 29

18. novembra iela 73

Pilsētas centrālā transporta artērija, 18. novembra iela (agrāk Šosejas iela), bija patiešām blīvi apdzīvota ar vācbaltiešiem. Zināms, ka vācieši dzīvoja mājās nr. 12⁽¹⁰⁾, 19⁽¹¹⁾, 25⁽¹²⁾, 29⁽¹³⁾, 31⁽¹⁴⁾, 56/59⁽¹⁵⁾, 73⁽¹⁶⁾, 120⁽¹⁷⁾, kas izskaidrojams ar luterāņu baznīcas tuvumu, kuras draudzes locekļi viņi bija. 19. mājā (nav saglabājusies) dzīvoja barona Rūdolfa Štromberga ģimene, kurš dzimis Lašu muižā un miris Polijā netālu no Poznaņas 1945. gadā.

29. māja 18. novembra ielā, mūra trīsstāvu ēka, kuras vienā no dzīvokļiem dzīvoja Šnakenburgu ģimene..

Māja 18. novembra ielā 73 joprojām saglabājusi 20. gadsimta sākuma mūra ēkas šarmu. Tā atrodas blakus tagadējai poļu ģimnāzijai.

18. novembra iela 120, koka māja, šobrīd atrodas daļēji pamestā stāvoklī.

18. novembra ielā 31, mājā, kas līdz mūsdienām nav saglabājusies, dzīvoja 2 māsas, kuras vienas no pirmajām mūsu pilsētā nolēma pārcelties uz Vāciju. Par to liecināja 1939. gada oktobrī laikrakstā publicētais mēbeļu pārdošanas sludinājums.

Varšavas iela 15

Pilsētas daļa, ko sauc par Jaunbūvi, bija ļoti populāra vācu iedzīvotāju vidū. Blakus atradās ne tikai Baznīcu kalns, bet arī dzelzceļa darbnīcas, kurās strādāja daudzi apkārtnē dzīvojošie vācieši. Tie bija inženieri, automašīnu apkopes speciālisti, sargi, tehniķi u.c. Varšavas ielu un tai piegulošās ielas pareizticīgo baznīcas pusē sauca par vācu apmetni. Atrastā informācija liecina, ka vācieši dzīvojuši Varšavas ielā mājās nr. 15, 21, 22, 43. No tām saglabājušās 2 mājas.

18. novembra iela 120

No 20. gadsimta sākuma mūra mājas, kas atradās Varšavas ielā 15⁽¹⁸⁾, 1939. gadā izceļoja visvecākā sieviete, kura no Daugavpils bija nolēmusi pārcelties uz Vāciju. Izbraukšanas brīdī viņai bija 87 gadi.

20. gadsimta sākuma mūra māja Varšavas ielā 22⁽¹⁹⁾, kur dzīvoja

VĀCBALTIEŠI DAUGAVPILĪ: DZĪVES UN DARBA VIETAS

vācieši, ir saglabājusies līdz mūsdienām .

Netālu esošajā Ventspils ielā arī dzīvoja vairākas vācu ģimenes, kuru adreses tika noskaidrotas un kuru mājas joprojām ir redzamas.

No Ventspils ielas 67/69⁽²⁰⁾ izbrauca 8 cilvēku ģimene.

Ventspils iela 82⁽²¹⁾, koka pamesta ēka.

Vācieši dzīvoja arī citos mūsu pilsētas rajonos, piemēram, Lielā Dārza, Vienības, A. Pumpura u.c. ielās, kas apliecina viņu klātbūtni Daugavpilī un ļauj izprast vāciešu lomu un nozīmi pilsētas dzīvē līdz 1939. gada rudenim. Vācieši aktīvi iesaistījās tirdzniecībā, individuālajos un ģimenes uzņēmumos.

Visbiežāk tās bija daudzbērnu ģimenes. Vāciešiem raksturīgi, ka kopā dzīvoja arī vecāki ģimenes locekļi. 300 – 400 vācu tautības cilvēku aizbraukšana pilsētā nepalika nepamānīta.

Varšavas iela 22

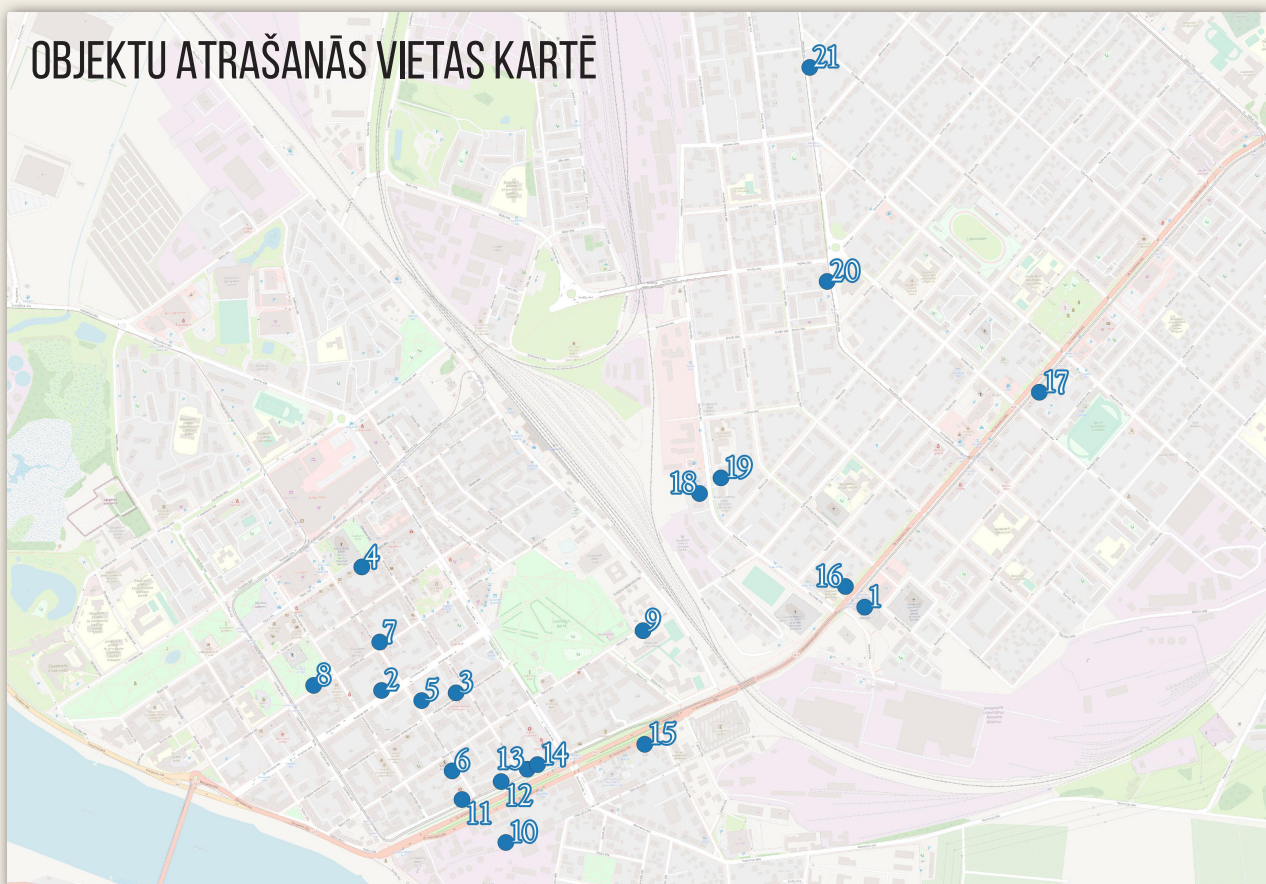

Ventspils iela 67/69

Ventspils iela 82

OBJEKTU ATRAŠANĀS VIETAS KARTĒ

Buklets izveidots Latvijas Zinātnes padomes projekta “Latgales baltvācieši sociāli etnisko attiecību kontekstā: 17. – 20.gs. sākums” ietvaros, projekta Nr. **Izp-2020/2-0136**.

